

PROFESORUL NICOLAE EDROIU LA 70 DE ANI

Profesorul Nicolae Edroiu, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu”, al Academiei Române, se află la vremea unor bilanțuri și a sentimentului datoriei împlinite. Este o vreme de coplesitoare treceri în revistă și de fascinante aduceri aminte.

Provenit prin rădăcini, prin naștere și formație intelectuală din părțile Transilvaniei, deopotrivă din nordul voievodatului de odinioară, din preajma Gherlei, din curbura Carpaților Răsăriteni, din Brașovul marilor sinteze și din Clujul marilor valori, Profesorul Nicolae Edroiu a purtat cu sine mereu sensul și semnul unei civilizații profunde, ivite din „satele și preoții din Ardeal”, sublimate pe culmile domoale și în văile largi, reunite într-un spațiu fără limite și într-un timp etern, cam în felul în care vedea Lucian Blaga oscilația permanentă dintre teluric și cosmic.

Brașovul, în anii de gimnaziu și de liceu, i-a conferit viitorului cercetător dimensiunea reală a civilizației românești, cu toate sintezele ei și cu interferențele româno-germano-ungare, din care a învățat de timpuriu respectul față de limba, cultura și religia celuilalt. Brașovul a fost decisiv în formația adolescentului Nicolae Edroiu și prin amintirea celor ce trecuseră pe-acolo și lăseseră urme de neșters: diaconul Coresi, Johannes Honterus, protopopul Vasilie, „dinastia” de preoți și protopopi Radu, Tempea, George Barițiu, Titu Maiorescu, Ciprian Porumbescu, Ștefan Octavian Iosif, Lucian Blaga, Ioan Lupaș, Octavian Goga, Sextil Pușcariu și câți alții!

Clujul a însemnat desăvârșirea unei formații intelectuale serioase, pe fondul unor ani dificili, ai dogmatismului comunist, dar în ambianța unei tradiții solide, provenite din epoca interbelică. Marii profesori formați la mari și prestigioase universități – Constantin Daicoviciu, David Prodan, Virgil Vătășianu, Mihail Macrea, Francisc Pall, Mihail Dan, Ștefan Pascu și alții – erau încă acolo, la catedră, obligați uneori la compromisuri, dar plini de erudiție, de bunăvoință, dăruiți studiului și dornici de a-i învăța pe tineri. De la ei a deprins Profesorul Edroiu acribia studiului, metoda riguroasă a cercetării, de la ei și din sfaturile lor a luat noianul de cunoștințe despre trecut, pe care le-a putut transmite apoi propriilor studenți.

S-a ocupat cu precădere, la început, de ceea ce numim astăzi lumea modernă, mai ales de secolul al XVIII-lea, timpul Luminilor, al modernizării, al mișcării politice de emancipare națională, al renașterii culturale și al tumultului țărănesc condus de Horea, Cloșca și Crișan. Dar a mers și spre vremuri mai noi, spre mișcarea lui Tudor Vladimirescu, spre Revoluția din 1848–1849 și spre generația ei. A coborât apoi deopotrivă spre Evul Mediu, spre lumea transilvană a secolelor timpurii, spre istoria muncii și a uneltelor muncii agrare, spre teme noi, necercetate anterior. A înțeles la modul profund și deplin rolul izvoarelor și nu s-a desprins niciodată de textul lor, nu atât în litera, cât în spiritul vechilor înscrisuri.

Aprofundând metodele de studiere a surselor, Profesorul Nicolae Edroiu a devenit de mult timp un specialist al scrierilor vechi, cu precădere al paleografiei româno-chirilice, pe care a ridicat-o la rang de disciplină magistrală la Universitatea napocensă. Treptat, a asociat paleografiei și alte discipline auxiliare ale istoriei, precum arheologia medievală, diplomatia, sigilografia, numismatica, biblioteconomia, dar mai ales heraldica și genealogia, devenind unul dintre cei mai renumiți specialiști în câmpul acestor „științe ajutătoare”, fără de care istoria nu ar putea, de fapt, să existe. A dedicat acestor teme studii speciale, teoretice, procedând și la foarte serioase aplicații practice, încât a demonstrat indirect, până la urmă, că vechile „discipline auxiliare” sunt, la drept vorbind, adevărate „științe fundamentale”, fără de care cercetătorul nu poate fi istoric adevărat.

Toate aceste strădanii s-au îndreptat însă spre reconstituirea veridică a trecutului, din secolele timpurii ale protoromânilor sau străromânilor până în secolul naționalităților. Chiar și atunci când această reconstituire a avut în atenție instituții, obiecte, unelte, arme, clădiri, simboluri, arbori genealogici etc., autorul nu a pierdut nicio clipă din atenție omul și oamenii, personalitățile și comunitățile umane. În acest fel, creația Profesorului este una vie, perenă, profund umană, fiindcă are în atenție viața trecută, cu toate avatarurile sale.

Creația evocată mai sus nu poate fi despărțită de activitatea didactică și educațională. Cercetătorul a fost mereu în mijlocul tinerilor pe care i-a îndrumat, de la primii pași din cercurile studențești până la alcătuirea lucrărilor de licență, de masterat și de doctorat. Se pot număra cu sutele elevii și învățăceii Profesorului, răspândiți prin toată țara și în afara ei, în institute și universități, în arhive și muzee, în școli și biblioteci.

Cu o anumită discreție – specifică întregii sale personalități – Profesorul a fost mereu o prezență în viața Cetății. S-a ferit însă mereu de ostentație, de exagerare, de excese. A evitat atitudinile spectaculoase, inclusiv pe tărâmul cercetării. Nu a agreat teme exotice, speculative și nu a operat decât rareori cu ipoteze. Toate acestea au conferit poate scrisului său istoric o anumită egalitate cu sine, poate chiar o oarecare liniaritate aparentă, dar cât de multă precizie, claritate și proprietate, cât de profundă siguranță, de serioasă ținută și de statornică încredere! Profesorul Nicolae Edroiu nu a răspuns în creația sa modelor, nici „comenzii sociale” (cum se numeau eufemistic indicațiile de scriere a istoriei, elaborate de comuniști) și nu a cedat nici facilului, cotidianului, eseului publicistic etc. A socotit, pe bună dreptate, ridicolă clamarea falsității întregii istoriografii elaborate în anii comunismului, ca și decretarea infestării cu „mituri” a scrisului istoric românesc, de la cronicarii medievali până astăzi. A trecut suveran mai departe, pe lângă toate aceste manifestări de teribilism, de infantilism ori de nouă „comandă politică” – veștejite tacit sau manifest, atunci când a fost cazul – continuând să hrănească filonul sănătos al cercetării, să-i îndrume pe tineri spre descifrarea surselor și spre reconstituirea veridică a prezentului oamenilor care au trăit în trecut.

Creația sa, augmentată mereu, treptat și nespectacular, dar temeinic, a fost de natură să-i deschidă, după căderea comunismului, drumul spre „nemuritori”, adică

spre calitatea de membru al Academiei Române. Și în această ipostază, de cel mai înalt prestigiu, ca și în toate celelalte, Profesorul Nicolae Edroiu și-a păstrat aceeași atitudine sobră, reținută, chiar retrasă, vădind înțelegere, înțelepciune și cumpătate. A trecut și trece cu responsabilitate prin lume, a evitat și evită controversele fără principii, ca și provocările fără obiect. Învățăceii, alături de colegi și de măștri sunt fericiți să-și exprime profundele lor sentimente de recunoștință și de prețuire față de Cercetătorul, Istoricul și Profesorul de înaltă probitate și erudiție, dar și față de Omul Nicolae Edroiu, și să-i dorească noi împliniri.

Prof. univ. IOAN-AUREL POP
Membru correspondent

BCU Cluj / Central University Library Cluj